

מראי מקומות - מועד קטן

ג:

א. יכול ילקה על תוס' ר"ה

הק' תוס', מלקות מנלן, הא לא כתי' בתוס' שביעית אלא עשה דבחריש ובקציר תשבות. ותי' דמחריש וקציר תשבות ילפי' להוסיף על שביעית, אבל לכאן' הו"א דעכשיו דשביעית הוא, כל דיני שביעית יש לה, ואף ילקה על תוס' שביעית, קמ"ל (וע' בתורת זרעים שביעית א', מש"כ בזה). והריטב"א כ' בשם רש"י דכוונת הגמ' לומר דה"א שילקה מלקות מרדות מדרבנן עד שתצא נפשו, קמ"ל. והק' המהר"ץ חיות, הא לא מצינו מלקות מרדות עד שתצא נפשו, אלא רק היכא דכופין אותו לעשות מצות עשה, כופין אותו לעשותו, ואם אינו רוצה, כופין אותו עד שתצא נפשו. אבל מי שכבר עבר עבירה, ואינו יכול לתקנה, כמו הכא, דכבר עבר על האיסור לעשות מלאכת קרקע בתוס' שביעית, מה מכין אותו עד שתצא נפשו שייך, והניח בצע"ג.

ב. דאיתא מבחריש ובקציר תשבות

ע' בתוס' בר"ה (ט: ד"ה ומוותר), שהביא מר"ת דמדאורייתא אין איסור בתוס' שביעית אלא חרישה בלבד, דהא נלמד מקרא דבחריש ובקציר תשבות. אבל התוס' הרא"ש שם כ' דלא נהירא, דכיון דגילתה התורה דחרישה אסורה בתוס' שביעית, מסתמא גם כל המלאכות דינם כן.

ג. א"כ נתנה תורה שיעור לכאן' א בידו

פרש"י, כלומר, נתן דבריק לשיעורין, שפעמים זה חורש קודם לחבירו ליטע מקשאות. ויש לעי' בכוונתו [ובפירושו הגמ' בכלל], האם קו' הגמ' דכ"א יכול ליטע בכל זמן שירצה, או כוונתו שיש שדות שהם ראויים ליטע קודם שדות אחרים. וע' בשיטה לר' יחיאל מפריס, שכ' "שהרי מקשאות ומדלעות אין להם זמן קבוע, שיש ממחר ליטעם ויש מאחר, לפי מה ששדהו לח או יבש, ונמצא לזה מותר ולזה אסור, ואתי לידי תקלה".

ד. והא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד

חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין

כ' הריטב"א דכאן ע"כ מייירי שנתפשטה התקנה לכל ישראל, דבלא"ה אפי' ב"ד קטן יכול לבטלה, וכן אם הי' תקנה שאין הצבור יכול לעמוד בה. אבל הר"ן בע"ז (יד: בדפי הרי"ף) כ' דהיכא דפשט איסור התקנה בכל ישראל, אז אין ב"ד אחר יכול לבטלו, ואפי' אם הי' גדול ממנו בחכמה ובמנין [וא"כ ע"כ ס"ל דצריכין שיהי' הב"ד גדול ממנו בחכמה ובמנין אפי' היכא דלא פשט התקנה בכל ישראל].

ה. אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין

ביאר הפיה"מ להרמב"ם (עדינות א, ה) דגדול בחכמה היינו "שיהי' ראש ישיבת זה הב"ד חכם מאותו שקדם". ולגבי מנין, כ' הרמב"ם (ממרים ב, ב) "והיאך יהיו גדולים במנין, הואיל וכל ב"ד וב"ד של שבעים וא' הוא, זה מניין חכמי הדור שהסכימו וקבלו הדבר שאמרו ב"ד הגדול ולא חלקו בו".

ו. ר"ע אומר אין צ"ל חריש וקציר של שביעית וכו'

הק' הפנ"י בר"ה (ט:), כיון דר"ע אפקי' מפשטי' ללמוד הדין תוספת מכאן, א"כ למה צריך לדרוש לענין שביעית, הלא הקרא כפשוטו מדבר לענין שבת, וא"כ לימא דבא ללמד על הדין תוס' שבת גופא. וביאר, דאי לענין שבת נאמרה לא הי' צריך לומר חרישה וקצירה, והי' סגי בא' מהם, דהא מסברא אין לחלק בתוס' שבת בין לפניו בין לאחריו. משא"כ בתוס' שביעית, דענין של תוס' שביעית מקודם אינו דומה לתוס' שלאחריו, דלפניו דוקא חרישה וכדו' אסור, ולאחריו דוקא קצירה וכדו' אסור. וע"ע בחי' רעק"א (שם) דהק' כן ג"כ, אלא דהוסיף דלימא דהקב"ה לא רצה לאסור בתוס' שבת אלא חריש וקציר, ולפ"ז נפל תי' הפנ"י בבירא.